

Jezus w Talmudzie

Autor: James Jacob Prasz

Wstęp

W przypadku każdej innej misji żydowskiej, czy ewangelisty wśród Żydów jest coś, co mnie dręczy, a mianowicie: jest tak wielu chrześcijan, którzy kochają Izrael, mają serce dla narodu żydowskiego (które to pochodzi od Pana), ale którzy mylą miłość do narodu Izraelskiego z miłością do rządu Izraelskiego; czy może bardziej serio, mylą miłość do Żydów z miłością do religii rabinów, która teraz nosi nazwę judaizm. Przyjrzyjmy się zatem temu, co Jezus powiedział na temat tej religii, mając na uwadze, że współczesny judaizm praktykowany w synagogach, pod żadnym względem nie jest żydowską religią Mojżesza i Tory.

Jednym ze sposobów na zrozumienie współczesnego judaizmu jest porównanie go z rzymskim katolicyzmem oraz prawosławiem. Te wspomniane Kościoły twierdzą, że są chrześcijańskie, ale jeśli ktoś czyta Nowy Testament, to bardzo szybko dochodzi do wniosku, że one wcale nie są chrześcijańskie; raczej w dużej mierze zostały one zbudowane na pogańskich tradycjach, które mają niewiele, albo właściwie nic wspólnego z oryginalnymi naukami Jezusa oraz apostołów. Jest to jedynie religia, która pojawia się w przebraniu chrześcijaństwa, nosi nazwę „Kościół chrześcijański”, ale jest ona daleka od prawdy, której nauczał Jezus. Podobnie, współczesny judaizm, pod żadnym względem nie jest tą samą religią, której nauczał Mojżesz.

Synagoga szatana

„Znam ucisk twój i ubóstwo, lecz tyś bogaty, i wiem, że bluźnią tobie ci, którzy podają się za Żydów, a nimi nie są, ale są synagogą szatana” – Objawienie św. Jana 2:9

To przesłanie można usłyszeć tak w Księdze Jeremiasza rozdział 9, jak i w Liście św. Pawła do Rzymian rozdział 2: *Albowiem nie ten jest Żydem, który jest nim na zewnątrz, ale ten jest Żydem, który jest obrzezany na sercu.*

Nawet Talmud przyznaje, że ludzie, którzy antropologicznie, czy genetycznie są Żydami, rozpoznaliby swojego Mesjasza, jeżeli byłiby prawdziwymi Żydami, lub Żydami na sercu. Jezus nazywa ten judaizm – który odrzuca swojego własnego Mesjasza – „synagogą szatana”. Kiedy wchodzisz do sali Królestwa Niebieskiego Świadców Jehowy, to jest to miejsce szatana; kiedy wchodzisz do meczetu, to również jest miejsce szatana; kiedy wchodzisz do kościoła rzymskokatolickiego, to jest to miejsce szatana; kiedy wchodzisz do świątyni hinduskiej, to jest to miejsce szatana; i wcale nie mniej jest tym synagoga, która również jest miejscem szatana.

W synagogach ortodoksyjnych istnieje formuła pod nazwą *haBirkat haMinim*¹; nazywają to błogosławieństwem, ale w rzeczywistości jest to przekleństwo. W liturgii synagoidalnej funkcjonuje coś znanego pod nazwą *Szmona*

¹ *Formuła Birkat haMinim to część żydowskiej modlitwy Amida i oznacza dosłownie: błogosławieństwo heretyków, choć znaczyło to coś wręcz odwrotnego: przekleństwo heretyków, czy wręcz złorzeczenia przeciw chrześcijanom. Tekst ułożony przez Samuela Młodszeo, na polecenie rabbi Gamaliela II pod koniec I wieku n.e. w Jawne.*

Dla odstępców niech nie będzie nadziei;

A zuchwałe królestwo niezwłocznie wykorzeń za naszych dni;

A Nocrim i Minim niech zaraz wyginą;

Niech będą wymazani z Księgi Życia,

I ze sprawiedliwymi niech nie będą zapisani;

Błogosławiony bądź Ty, Panie, który uniżasz zuchwalców.

Użyty w tekście inny termin (Nocrim), precyzuje, iż Birkat haMinim dotyczyło przede wszystkim naśladowców Jezusa, gdyż terminem Nocrim określano w pierwszych wiekach chrześcijan. [przyp. tłum.]

*esre*²: Jezus jest nazwany *Jeszu* zamiast *Jeszua* – skracają Jego imię do akronimu, który oznacza: „Niech Jego imię będzie wymazane”. Modlą się o to, aby *Minim*³ – jest to wspólne określenie dla teologicznych dysydentów w społeczności żydowskiej, włączając w to mesjańskich Żydów wierzących w Jezusa – zostali wymazani z Księgi Żywota. Dlatego dla żydowskich chrześcijan, jest to bardzo kłopotliwe, kiedy widzą współwyznawców, którzy są w filosemickich organizacjach oraz tym podobnych, wynoszących judaizm i podających sobie ręce z rabinami. Oglądają innych chrześcijan stojących na podium i wygłaszających przemówienia, które wywołują wrażenie u słuchaczy, że judaizm jest dobry, a islam jest zły. Jakbyś się czuł, gdyby twoi bracia w Chrystusie stawali na podium podczas Święta Namiotów, czy tym podobnych świąt, ściskali ręce i wygłaszali przemówienia w imieniu ludzi, którzy modlą się o to, aby twoje imię oraz imiona twoich dzieci zostały wymazane z Księgi Żywota?

Definicja „Antychrysta”

„Któż jest kłamcą, jeżeli nie ten, który przeczy, że Jezus jest Chrystusem? Ten jest antychrystem, kto podaje w wątpliwość Ojca i Syna” – 1 List św. Jana 2:22

W Piśmie widzimy prorocтва dotyczące tego konkretnego Antychrysta, a następnie, Jan mówi, że jest wielu antychrystów, a oprócz tych wspomnianych tu dwóch „rodzajów”, widzimy też, że można mówić o „duchu antychrysta”. Co znaczy „antychryst”? Ten, który zaprzecza, że Jezus jest Mesjaszem.

Judaizm rabiniczny jest fałszywym judaizmem, który zaprzecza, że Jezus jest Mesjaszem. Dodatkowo, Jan stwierdza, że ktokolwiek poddaje w wątpliwość relację Ojciec–Syn, jest także antychrystem. Na meczecie Kopuła Skąty na Wzgórzu Świątynnym w Jerozolimie, jest cytat z Sury w Koranie, który proklamuje: „Bóg nie ma syna”. Islam zaprzecza relacji Ojciec–Syn – jest to religia antychrysta. Dzisiejszy judaizm rabiniczny – nie mylić z judaizmem Mojżesza i proroków – to również religia antychrysta.

„Chrześcijański” antysemityzm ma okropną historię, to jest niestety smutną prawdą; niemniej, człowiek jest istotą upadłą. Dzisiaj w Izraelu ortodoksyjni Żydzi są bezsprzecznie zdolni do czynienia wobec nie-Żydów tego, co robili i obecnie nadal robią antysemita wobec Żydów. Ortodoksyjni Żydzi, robią nawet znacznie gorsze rzeczy wobec żydowskich chrześcijan, których próbują deportować z powrotem do Rosji. To prawda, że dopuszczano się strasznych przestępstw wobec Żydów w imię Jezusa Chrystusa, ale fałszywa religia jest zawsze fałszywą religią i nieważne w jakim przebraniu przychodzi: islam, rzymski katolicyzm, hinduizm, judaizm rabiniczny – wszystkie one są antychrystowe.

Majmonides, znany jako Rambam (1135-1204), wielki rabin, nauczał:

*„Poganie z którymi nie jesteśmy w stanie wojny: Nie wolno bezpośrednio powodować ich śmierci, ale jest zakazane ratowanie ich, jeżeli są bliscy śmierci. Na przykład, jeżeli ktoś widzi goja wpadającego do morza, to zakazane jest wyciąganie go, ponieważ w Leviticus 19:16 (III Księga Mojżeszowa) napisano: „nie będziesz stał o krew bliźniego twego” [tłumaczenie z Biblii Gdańskiej], a goja nie należy uznawać za bliźniego” – *Jad haChazaka*, Prawa morderstwa i ochrony życia.*

Nawiasem mówiąc, Majmonides, człowiek, który to napisał, był lekarzem. To samo słowo „bliźni” zostało użyte w Leviticus 19:18 (III Księga Mojżeszowa), w słynnym wyrażeniu, które mówi:

„Będziesz miłował bliźniego swego jak siebie samego”.

² *Szmona esre (hebr. osiemnaście), lub Szemone esre, w judaizmie modlitwa stanowiąca najważniejszą część każdej z 3 obowiązkowych modlitw codziennych; Szmona esre, zawierająca 18 błogosławieństw-prośb, nazywana jest też Amida (stanie), gdyż odmawia się ją na stojąco, lub w skrócie tefila (modlitwa); muszą ją odmawiać wszyscy wierni, z twarzą zwróconą w kierunku Jerozolimy; nazwa modlitwy, treść i porządek ustalone prawdopodobnie przez Sanhedryn pod koniec I w. n.e.; Gamaliel II ok. 100 r. n.e. dołączył dziewiętnaste błogosławieństwo-prośbę, które weszło na stałe w skład Szmona esre; jest to prośba o pokaranie heretyków, również Żydów, którzy przyjęli chrześcijaństwo; błogosławieństwa można podzielić na 3 grupy: 3 pochwalne, 13 błagalnych, 3 dziękczynne. [przyp. tłum.]*

³ *Minim – termin, którym w tekstach Talmudu i Miszny określano separatystów, heretyków (w tym greckich filozofów) i sekciarzy. Chodziło nie tylko o Żydów, którzy odstąpili od ortodoksyjnego judaizmu, ale przede wszystkim termin ten był używany wobec Żydów, którzy przeszli w pierwszych wiekach na chrześcijaństwo. [przyp. tłum.]*

Ale to, co mówi się tutaj Żydom, to przekonanie, że goje nie są tak naprawdę bliźniami, i muszą być pozostawieni sobie samym na śmierć.

Majmonides powiedział także:

„Nie wolno leczyć gojów, nawet za zapłatą. Ale jeżeli żydowski lekarz boi się ich, albo obawia się wzbudzenia wrogości, to wtedy może leczyć za opłatą, ale nie za darmo”. *Jad haChazaka*, Prawa dotyczące bałwochwalstwa, rozdział 10, werset 2.

Josef ben Efraim Karo, który opracował *Szulchan Aruch*, czyli podstawowy kodeks prawa żydowskiego, to znaczy Halachy, powiedział:

„Kobieta w trakcie porodu jest uważana za osobę chorą, której życie jest w niebezpieczeństwie, dla którego Szabat może zostać naruszony przez którąkolwiek z jej potrzeb w trakcie wydawania dziecka na świat, takie jak zapalenie świecy, ale nie wolno asystować nie-żydowskiej kobiecie w trakcie porodu w Szabat”. *Szulchan Aruch, Orach Chaim*, Prawo dotyczące Szabatu 330:1,2.

Chofetz Chaim (znany również jako Jisrael Meir Kagan) 1838-1933, założyciel *Agudath Israel* i XX-wieczny autorytet w kwestii Halachy (która jest prawem żydowskim), rozwija powyższe zagadnienie w swoim komentarzu *Miszna Berura*, co oznacza wyjaśnienie *Miszny*, mówiąc:

„Nie wolno asystować kobiecie-gojce podczas porodu, nawet za zapłatą; w ciągu tygodnia pomaga się im tylko po to, aby uniknąć wrogości, i *Magen Abraham*⁴ (*Tarcza Abrahama*, która jest komentarzem do *Szulchan Aruch*) napisał, że nawet w przypadku obawy przed wrogością, dozwolone jest wykonywanie tylko takich czynności, które nie naruszają Szabatu; i chcę żebyś wiedział, że bardziej akceptowalni (dosłownie: bardziej *koszer*), żydowscy lekarze, nie przestrzegają tego w ogóle, w każdy Szabat podróżują wiele kilometrów, aby leczyć gojów i osobiście wypisują im recepty lub nawet przygotowują im lekarstwa; ale nie mają żadnego halachicznego prawa żydowskiego, na mocy którego mogą się oprzeć, podejmując takie działania jak leczenie, czy wypisywanie recept dla chorych gojów. Jeżeli nawet dozwolone jest naruszenie zakazów rabinicznych w celu zapobieżenia wrogości ze strony gojów, to generalnie, nie jest dozwolone naruszanie zakazów rabinicznych, i są oni uznawani za tych, którzy celowo łamią Szabat – Boże oszczędź ich”.

W równoległej kolumnie, autor *Miszna Berura*, dodaje:

„To samo prawo dotyczy muzułmanów (dosłownie Ismaelitów), a nawet Karaimów (Żydzi, którzy nie akceptują *Tora Szebealpe* – *Tory Ustnej*). Wszyscy zgadzają się, że nie wolno łamać zakazu rabinicznego dotyczącego Szabatu, aby ratować ich życie”.

W rzeczywistości i na szczęście, większość Żydów, a nawet wielu umiarkowanych Żydów ortodoksyjnych, nie wierzy w te dogmaty sięjące jedynie nienawiść. Ale w swojej ultra-ortodoksyjnej formie – która absolutnie i dosłownie wierzy temu dogmatowi – tenże rodzaj judaizmu, to fanatyczna, rasistowska religia iście z piekła rodem. Nie tylko zaprzecza Mesjaszowi, ale nawet przeklina Go. Modli się, aby ci wierni Żydzi, którzy Go akceptują jako swojego Mesjasza i są prawdziwie wierną garstką Izraela, zostali wymazani z Księgi Żywota. Bóg nazwał judaizm rabiniczny religią antychrystową, a Jezus nazwał to synagogą szatana. Ich własna literatura pokazuje, że jest to równie fanatyczne, rasistowskie i nikczemne jak Luter, Kościół rzymskokatolicki, czy ktokolwiek inny, kto nazywał się chrześcijaninem, a dopuszczał się zbrodni na Żydach. Nie są oni ani lepsi, ani odmienni od innych form renegatów chrześcijaństwa, których antysemitcy wyznawcy przez wieki prześladowali oraz zabijali niezliczoną liczbę niewinnych Żydów. Ale nawet w jego bardziej umiarkowanych odłamach, judaizm rabiniczny odsuwa lud Bożego przymierza od ich Mesjańskiego Odkupiciela, którego Mesjaństwo jest powodem przymierza.

⁴ *Magen Abraham* – to tytuł dzieła autora Abrahama Abela Gombinera, którego później nazywano od tegoż komentarza. [przyp. tłum.]

Wszyscy zgrzeszyli i brak im chwały. Nie obchodzi mnie co International Christian Embassy mówi, co Christian Friends of Israel mówią, czy J. Rawlings mówi; wszyscy oni są w błędzie. Ludzie, którzy publikują literaturę na korzyść współczesnego judaizmu, nie mają pojęcia o czym mówią; nie mają pojęcia czym naprawdę jest judaizm rabiniczny.

To judaizm mesjański wypełnia Torę, to jest judaizm, który obowiązuje dzisiaj i to żydowscy wierzący w Jezusę, są sprawiedliwymi Żydami, ponieważ mają przypisaną sprawiedliwość Mesjasza. Ponownie, Jezua dokładnie nam powiedział, czym jest ten fałszywy judaizm rabiniczny; jest synagogą szatana odwodzącą cenne żydowskie dusze od prawdziwego zbawienia ich Mesjasza, do wiecznego potępienia szatana.

Musimy dokonać rozróżnienia pomiędzy religią, a ludźmi, którzy zostali w nią schwytni.

Kocham rzymskich katolików i ponieważ ich kocham, to nienawidzę rzymskiego katolicyzmu. Kocham mułmanów i ponieważ ich kocham, to nienawidzę islamu. Kocham żydów i ponieważ kocham żydów, to nienawidzę judaizmu rabinicznego, który nie jest judaizmem Mojżesza, i jak to zobaczymy dalej, oni o tym doskonale wiedzą, że nie jest on judaizmem Mojżesza.

Dokonanie przeglądu przez *pilpul*⁵

To, co mam zamiar zacząć teraz robić, to podanie wam tylko zarysu tego, co rabini powiedzieli o Jezusie. Jeżeli świadczysz narodowi żydowskiemu, to to, czego nauczali ich rabini brzmi następująco: „Goje wzięli nasze Pisma i poprzekręcali je tak, aby wydawało się, że mówią o Jezusie, ale gdy czytasz oryginalny kontekst żydowskich Pism, to widzisz, że nie ma tam mowy o Jezusie i oni źle to wszystko zrozumieli”. Mogą też podać kilka bardzo przekonujących argumentów w tym zakresie. To, co tutaj zamierzam wam dać, to amunicja, ale ta amunicja może służyć tylko jednemu celowi – podważyć powyższą argumentację. Możecie pokazać im, że to nie jest wypaczenie Pism przez pogan czy chrześcijan, że to nie są idee całkowicie obce myśli żydowskiej tak, że żaden rabin nie uwierzyłby, w rzeczywistości rabini potwierdzają chrześcijańską interpretację tych Pism. I to wszystko, co możecie zrobić; to jeszcze nie oznacza, że oni uwierzą, ponieważ mogą wam zawsze pokazać jakąś inną Halachę, czy jakiś inny Midrasz, albo jakiś inny Talmud, lub jakiś inny komentarz rabiniczny mówiący, że to nie musi oznaczać właśnie tego, co mówicie. Jest to znane jako *pilpul*, czyli sposób, jaki opracowali rabini, aby sprzeczać się z Halachą, co pochodzi od hebrajskiego słowa *lalechet*, oznaczającego *chodzić*, czy sposobu, w jaki przeżywasz swoje życie.

Biblia mówi, że na końcu Kazania na Górze ludzie byli zdumieni, ponieważ Jezus nauczał:

„*Jako moc mający, a nie jak ich uczeni w Piśmie*” – Ewangelia św. Mateusza 7:29

Co oznaczało, że Jezus nie angażował się w tak zwany *pilpul*. On po prostu powiedział: „To jest to, co mówi Bóg”, i nie angażował się w legalistyczne czepianie się szczegółów oraz w wyszukiwanie dziur w całym, ponieważ była to niekończąca się droga donikąd. On odniósł się do tego rodzaju nauczania jako „zaczynu” i ostrzegł ludzi:

„*Strzeżcie się kwasu faryzeuszów i saduceuszów!*” – Ewangelia św. Mateusza 16:6

Jezus wykorzystywał *midrasz*, żydowski sposób interpretacji Pism, ale w moralne prawa oraz temu podobne, nie angażowałby się w *pilpul* – poza jednym wyjątkiem. Paweł również odmówił udziału w *pilpul*, poza tym samym wyjątkiem, a mianowicie, kiedy to zastosowali go, aby sprowokować faryzeuszy i saduceuszy do walki między sobą nawzajem. Na przykład, Jezus wiedział, że faryzeusze wierzyli w zmartwychwstanie, podczas, gdy saduceusze nie; dlatego mówił: „Bóg jest Bogiem Abrahama, Izaaka i Jakuba; czy jest On Bogiem żywych, czy umarłych?”, wiedząc, że to początek ich kłótni. To prawie tak, jakby On naśmiewał się z nich, aby pokazać im, jak żałosne było to wszystko. W każdym razie, był to jedyny przypadek, gdy Jezus zaangażował się w *pilpul*, mając na celu zwrócenie saduceuszy i faryzeuszy przeciwko sobie.

Ponownie, zawsze będą oni w stanie znaleźć jakiś komentarz rabiniczny, który twierdzi, że dany tekst niekoniecznie oznacza to, co powiedzieliście, że znaczy; jedyna rzecz, którą będziecie mogli wtedy uczynić to

⁵ *Pilpul* – metoda studiowania tekstu talmudycznego, polegająca na dialektycznym zestawianiu argumentów za i przeciw danej wykładni prawa, w celu znalezienia ostatecznego rozwiązania. Cechuje się rozróżnianiem subtelnych znaczeń. Była krytykowana za kazuistykę i formalizm. Swoje źródła ma w komentarzach Rasziego oraz Majmonidesa i do dziś jest uznawana w niektórych ortodoksyjnych jesziwach. [przyp. tłum.]

pokazać im, że nie mogą naszych poglądów wyrzucać do śmieci. Nowy Testament został napisany przez Żydów, Jezus był Żydem, apostołowie byli Żydami, pierwsi chrześcijanie byli Żydami. Jedynym powodem, że nie-Żydzi wierzą w Jezusa, w Jego Ewangelię i Nowy Testament, jest to, że Żydzi spisali Nowy Testament i nauczali ich, że Jezus jest Mesjaszem. Nikt nie może zaprzeczyć temu historycznemu faktowi, chociaż niektórzy Żydzi próbują twierdzić, że chrześcijaństwo jest wymysłem pogan.

Zdarzenia zapisane w literaturze rabinicznej

Jest takie miejsce w pismach rabinicznych, nazwane *Joma* 39b, gdzie rabini nauczali, że czterdzieści lat przed zniszczeniem świątyni zdarzyła się następująca rzecz: w *Jom Kippur*, Dzień Pojednania, wywieszali szkarłatną wstęgę – prawdopodobnie było to w jakiś sposób powiązane z Księgą Izajasza 1:18 – przed Miejscem Najświętszym, gdy arcykapłan wchodził, aby złożyć ofiarę. Wierzyli, że ta szkarłatna wstęga zmieni się w białą, jeżeli grzechy ludu zostały przebaczone; jeżeli nie zostały przebaczone, wstęga pozostawała czerwona. Księga Daniela, rozdział 9 – jak to zobaczymy później – mówi, że Mesjasz miał przyjść i umrzeć przed zniszczeniem Drugiej Świątyni. Jezus powtórzył to w mowie na Górze Oliwnej (Ewangelia św. Mateusza, rozdział 24 oraz Ewangelia św. Łukasza, rozdział 21). Rabini nauczają:

„W ciągu ostatnich czterdziestu lat przed zniszczeniem świątyni – które wydarzyło się około 70 roku – szkarłatna nić nie stała się biała, podobnie, jak zachodnia lampa nie zapalała się w świątyni; a drzwi do Miejsca Najświętszego samoistnie otwierały się gwałtownym ruchem. Przez czterdzieści lat przed zniszczeniem świątyni, szkarłatna nić nigdy już nie zamieniła się w białą, ale pozostała czerwona”.

Druga Świątynia została zniszczona w 70 roku n.e., czterdzieści lat przed rokiem 70, to byłby rok około 30. Innymi słowy, od czasu Jezusa do zniszczenia świątyni, zgodnie z judaizmem, grzechy ludu nigdy nie zostały wybaczone. Próbuje usprawiedliwić się na podstawie swoich uczynków, ale Księga Izajasza 64:6 mówi nam, że nasze uczynki są jak splugawiona szata. Dosłownie, hebrajski termin „splugawiona szata” w tym wersecie, to faktyczne porównanie do materiału zabrudzonego krwią menstruacyjną⁶. Pismo Święte używa bardzo szorstkiego języka, aby opisać ludzką sprawiedliwość oraz religię.

Sprawiedliwość Mesjasza nie jest ludzka, to jest boska sprawiedliwość przypisywana przez wiarę w żydowskiego Mesjasza Jeszue.

„W ciągu ostatnich czterdziestu lat przed zniszczeniem świątyni, los dla Pana nie ukazał się we właściwym ręku, ani purpurowa wstęga nie stała się biała; ani najbardziej zachodnia lampa nie rozbłysła, a drzwi do *hekal*, świątyni same się otwierały, do czasu aż rabbi Jochanan ben Zakkai zgromił je mówiąc: „*Hekal, hekal*, dlaczego to niepokoisz się? Wiem o tobie, że zostaniesz zniszczona, bo Zachariasz ben Iddo już prorokował o tobie: „*Otwórz Libanie swoje wrota, niech ogień strawi twoje cedry.*””

Powyższe mówi, że rabbi Jochanan ben Zakkai miał zapytać drzwi, dlaczego przewidują własne zniszczenie.

W *Menahot* napisano:

„Rankiem olej w lampach wypalał się. Kapłani przychodzili, czyścili lampy, usuwali stare knoty i wkładali nowe knoty, wlewali do nich olej, tak, aby były gotowe do zapalenia wieczorem. Zachodnia lampa natomiast, pomimo, że nie zawierała więcej oleju niż inne lampy, cudownie paliła się cały dzień; zatem, kiedy należało zapalać lampy wieczorem, to zapalano je właśnie od tej lampy. Zachodnia lampa następnie, sama była wygaszana, czyszczona, świeży knot był zakładany, olej nalewany i ponownie zapalana. Dlatego lampa dostarczała ognia do zapalenia pozostałych lamp, i była ostatnią do czyszczenia. Ten cud świadczył o Boskiej Obecności w Izraelu”.

Według tych zapisów, w ciągu ostatnich czterdziestu lat przed zniszczeniem Drugiej Świątyni w 70 roku, zachodnia lampa, która to właśnie była lampą, która zapalała inne lampy – innymi słowy, Panem Jezusem, prawdziwą

⁶ „I staliśmy się jako nieczysty wszyscy my, a jako szmat miesięcznej niewiasty wszystkie sprawiedliwości nasze” – Księga Izajasza 64:6 (tłumaczenie z Biblii Jakuba Wujka) [przyp. tłum.]

Światłością świata – skończyła się, co świadczy o tym, że obłok Szekiny odszedł. Również drzwi do Najświętszego otwierały się gwałtownie. Co więcej, czerwona wstęga, którą przywiązywano do drzwi świątyni, nigdy już nie zamieniła się w białą, wskazując, że grzechy Izraela nie zostały odpuszczone. Miało to miejsce od czasu ukrzyżowania Pana Jezusa, aż do czasu zniszczenia świątyni; *Joma* 39b.

Opowieść o dwóch rabinach

Aby ułatwić zrozumienie tego, co wydarzyło się w żydowskiej religii, przytoczę wam opowieść o dwóch rabinach. Dawno, dawno temu, żył bardzo znany rabin, którego nazywano rabbi Hillel. Istniały dwa główne nurty wśród faryzeuszy: jeden ze szkoły Hillela – właśnie tego rabina, drugi ze szkoły Szammaja. Były to szkoły, gdzie kształcono rabinów. Istniały pewne różnice w ich poglądach, ale to były dwie główne szkoły myśli faryzejskiej.

Wielu absolwentów szkoły Hillela było bardzo znanych. Hillel był dziadkiem innego bardzo znanego rabina, rabbi Gamaliela, który to był jego następcą. Rabbi Gamaliel jest wymieniony w Talmudzie, który mówi o nim, że gdy umarł, to sprawiedliwość zniknęła z ziemi. W Nowym Testamencie, w 5 rozdziale Dziejów Apostolskich, przytoczone są słowa Gamaliela, który stwierdził, że jeżeli Jezus nie jest Mesjaszem, to chrześcijaństwo przestanie istnieć, ale jeżeli nie przestanie, to wtedy Żydzi, którzy są temu przeciwni, będą działać przeciwko Bogu.

Rabbi Gamaliel ze szkoły Hillela, był powiązany z czymś, co się nazywa *Middot*⁷ *Hillela*, które to stosował święty Paweł w swoich metodach nauczania. Gamaliel miał kilku sławnych studentów, jednym z nich był Onkelos, który to dokonał słynnego tłumaczenia *Targumu* na język aramejski. Miał także dwóch innych znanych studentów, i popieranie przez Żydów jednego lub drugiego z nich, spowodowało rozłam w judaizmie. Pierwszym z nich był rabbi Jochanan ben Zakkai, którego wcześniej już cytowałem. Kiedy świątynia została zburzona, rabbi Jochanan ben Zakkai powiedział (parafrazując):

„Mamy bardzo duży problem – nie możemy już praktykować żydowskiej wiary, którą przekazał nam Mojżesz”.

Do dzisiaj możecie znaleźć na każdej ortodoksyjnej synagodze termin *Ichabod*⁸ – *chwata odeszła, Szekina odstąpiła*. **Oni bardzo dobrze wiedzą, że bez świątyni, nie mogą praktykować wiary swoich ojców.** Na Paschę, Pesach, zamiast podejmowania sederu z jagnięciem, spożywają go z kurczakiem, ponieważ nie mają już ani kapłaństwa, ani świątyni.

Rabbi Jochanan ben Zakkai zorganizował synod w Jawne – niedaleko obecnego Tel Awiwu – na którym rabini postanowili, co następuje: zamiast Lewitów i kapłanów, rabini będą stanowili nowe autorytety duchowe, a więc będą nowymi przywódcami Izraela. Ponadto, zamiast świątyni stanowiącej centrum, synagogi staną się takimi centralami (synagogi zaczęły się rozwijać po niewoli babilońskiej). Tak więc, od tego momentu, zaczęła się rozwijać kolejna religia bazująca na tradycji.

Był też szkolny kolega rabiego Jochanana ben Zakkai, który nazywał się rabbi Szaul z Tarsu, lepiej znany jako święty Paweł apostoł. On również był uczniem Gamaliela, ale on powiedział, że prawo zostało wypełnione przez Mesjasza. Jezus zapłacił cenę za nasze grzechy, a tym samym przekleństwo prawa i konsekwencje za łamanie go zostały złożone na Nim. Każdy Żyd jest albo pod jednym, albo pod drugim prawem. Pomyślcie o niezbanionej osobie pochodzenia żydowskiego, jako o rodzaju odstępcy – jest w przymierzu z Bogiem. Może nie dotrzymywać tego przymierza – może być ateistą, ale ciągle jest pod przekleństwem prawa. Jeżeli chcesz się dowiedzieć, co przytrafiło się Żydom, przeczytaj Leviticus rozdział 26 (czyli III Księgę Mojżeszową) oraz Deuteronomium rozdział 28 (czyli V Księgę Mojżeszową); cała ich historia jest tam przepowiedziana. **Żydzi są pod narodowym przekleństwem, ponieważ odrzucają Jezusa; są pod przekleństwem prawa.**

Do czasu, gdy świątynia została zniszczona, przepowiednia Daniela, że wcześniej Mesjasz przyjdzie i umrze została wypełniona. Każdy Żyd ma zatem do wyboru jedną z opcji: albo zaakceptuje Jezusa jako Mesjasza, albo zacznie

⁷ *Middot* (z języka hebrajskiego: „sposób” lub „normy”) – w żydowskiej hermeneutyce lub biblijnej interpretacji, metody i zasady stosowane do wyjaśnienia biblijnych słów lub wersetów mającym sprostać wymogom nowych sytuacji. Choć przepisy i normy rozwijały się prawdopodobnie od początku judaizmu hellenistycznego, to pierwsze znane *middot* zostały opracowane przez rabina Hillela w I wieku przed Chrystusem. [przyp. tłum.]

⁸ *Ichabod* lub *Ikabod* – nawiązanie do 1 Księgi Samuela 4:21-22 [przyp. tłum.]

praktykować judaizm, który nie opiera się na Piśmie. Cała przyszła i obecna wiara żydowska opiera się na nauczaniach tych dwóch szkolnych kolegów: rabbi Jochanana ben Zakkai i rabbi Szaul z Tarsu.

Pod koniec swojego życia – jak mówi nam Talmud – rabbi Jochanan ben Zakkai płakał. Jego uczniowie przyszli do niego i zapytali: „O wielki Mistrzu, dlaczego płaczesz? Dlaczego twoja dusza się smuci?” I rabbi Jochanan ben Zakkai odpowiedział: „Oto spotkam się z HaSzem – Bogiem – niech Jego imię będzie błogosławione, i przede mną są dwie drogi: jedna prowadzi do raj (nieba), a druga prowadzi do gehenny (piekła); a ja nie wiem, jak On mnie osądzi, czyli która to będzie droga”.

Żołęźiel judaizmu rabinicznego przyznał, że nie ma żadnej pewności zbawienia. Powiedział, że nie wie czy Bóg wyśle go do piekła za to, co zrobił i na końcu swego życia był przerażony umieraniem. To samo dotyczy wszystkich Żydów, którzy podążają za nim.

Natomiast jest też rabbi Szaul z Tarsu, który powiedział na koniec swojego życia:

„Dobry bój bojowałem, biegu dokonałem, wiarę zachowałem; a teraz oczekuje mnie wieniec sprawiedliwości, który mi w owym dniu da Pan, sędzia sprawiedliwy, a nie tylko mnie, lecz i wszystkim, którzy umiłowali przyjście Jego” – 2 List św. Pawła do Tymoteusza 4:7-8

Miał pewność zbawienia, jak i każdy Żyd, który za nim podąża.

To jest to, co się wydarzyło w wierze żydowskiej i co się dzieje aż do dnia dzisiejszego.

Co oni wiedzieli o Mesjaszu?

Już w czasach talmudycznych mędracy wiedzieli, że Mesjasz powinien już nadejść. Wołali tak:

„Wszystkie wyznaczone terminy Odkupienia minęły, a sprawa zależy teraz tylko od pokuty i dobrych uczynków” – Sanhedryn 97b.

Stawali w obliczu wielkich prorocत्व, których terminy wypełnienia się już dawno minęły. Jezus był jedyną osobą, która twierdziła, że jest Mesjaszem i która mogła w rzeczywistości udowodnić swoje dawidowe pochodzenie. Jest to nie tylko zapisane w Nowym Testamencie, ale również w *Sanhedryn 43a*:

„Z Jeszu (Jezusem) było inaczej: miał powiązania z rządem. To wyrażenie dwuznaczne, które w rzeczywistości wprowadziło wielu ludzi w błąd, tak, że uważali iż odnosi się to rodowodu królewskiego”.

Bóg poświęcił 1000 lat obiecując Abrahamowi i Dawidowi, że Mesjasz będzie pochodził od nich; dlatego, gdy On dozwolił, aby wszystkie genealogie zostały zniszczone wraz ze zburzeniem Drugiej Świątyni, to było oczywiste, że Mesjasz już przyszedł. Więc tak oto czytamy:

„I Sanhedryn zapłakał: Oj wa-awoj⁹, biada nam! Bo świątynia została zniszczona, a Mesjasz nie przyszedł”.

Wróćmy jeszcze do tego.

„Nie będzie odjęte sceptrum od Judy, ani Zakonodawca od nóg jego, aż przyjdzie Szilo, i jemu będzie oddane posłuszeństwo narodów” – Genesis 49:10 (czyli I Księga Mojżeszowa) (tłumaczenie z Biblii Gdańskiej)

Szilo jest jednym z miejsc, w których przebywała Arka Przymierza, ale stało się to synonimem Mesjasza w judaizmie. Każde plemię Izraela posiadało własne atrybuty plemienne – berło z inskrypcją na nim nazwy plemienia, to reprezentowało władzę sądowniczą. Zatem usunięcie berła nastąpiło, gdy Herod Wielki – nie-Żyd – stał się królem i władza Sanhedrynu została ograniczona, te rzeczy wydarzyły się dwukrotnie za życia Jezusa. Nazwa *Szilo*, to nazwa Mesjasza według Talmudu, *Sanhedryn 98b*.

⁹ *Oj wa-awoj lanu* – wyrażenie w języku hebrajskim, dosłownie: biada nam [przyj. tłum.]

Według proroctwa z Genesis 49:10, Mesjasz miał przyjść przed oddaleniem berła (*sceptrum*) od Judy. Dlatego albo Mesjasz już przyszedł i odszedł, albo Bóg kłamał. Bóg nie może kłamać; zatem kimkolwiek był Mesjasz, zgodnie z Talmudem, to On już musiał do tego momentu przyjść. Ponownie Talmud wspomina jak 40 lat przed zniszczeniem świątyni, Sanhedryn został przeniesiony z hali z ciosanych kamieni na zewnątrz, możecie o tym przeczytać w 41a i w *Avodah Zarah* 8b.

„Kimkolwiek jest Mesjasz, to musiał przyjść i umrzeć przed rokiem 70”.

Jak oni zastąpili to, co wiedzieli?

Po pięciu wiekach nagromadzone ustne nauczania zostały przekazane, rabbi Jehuda haNasi (co oznacza „Juda Książę”) i jego uczniowie, spisali wybrany materiał z prawa ustnego nazywając go *Miszna*, nie zostało to dokonane aż do roku 230 po Chrystusie; innymi słowy, Talmud nie został nawet spisany w całości do 230 roku! To, czego nauczają rabini, brzmi: „Talmud – co nazywają *Tora Szebealpe* – został nadany Mojżeszowi na Górze Synaj, pomimo że go nie spisał”.

Jednak, w Księdze Jozue 8:35, jak i w innych miejscach, czytamy:

„Nie było ani jednego słowa, które Mojżesz nakazał, którego by Jozue nie odczytał wobec całego zgromadzenia izraelskiego”.

Zatem Tora mówi, że Mojżesz spisał wszystko, ale rabini zaprzeczają temu i twierdzą, że prawo ustne zostało nadane bez spisywania go, aż w późniejszym terminie. Posuwają się w tym tak daleko, że twierdzą, iż opinia jednego rabina jest ważniejsza niż opinie tysiąca proroków, ponieważ prorocy byli tylko posłańcami i sekretarzami, podczas, gdy rabini mieli interpretować przestania i ujawniać ich znaczenie.

Każde kolejne pokolenie, nadal stawiało nowe pytania, więc pojawili się oto eksperci i właśnie jednym z nich był rabbi Johanan bar Nappaha, z tej samej szkoły w Tyberiadzie. On zebrał te nowe rabiniczne decyzje około roku 330. Kiedy zostało to uczynione, to nazwał ten zbiór *Gemara*, zapożyczając z hebrajskiego słowo, które oznacza *zakończyć* lub *zakończenie*.

Miszna i *Gemara* zostały połączone i nazwane *Talmud Jerozolimski*, był to pierwszy Talmud. Przez wieki jednak nie ingerowano zbyt w treść Talmudu i można w nim znaleźć wszelkiego typu krytyczne argumenty, co do tego, co w rzeczywistości mówił w niektórych przypadkach.

W średniowieczu – od około 900 do 1500 roku – zaczęły się rozwijać inne tendencje. Kilku Żydów rozumiało hebrajski, czy aramejski tekst, zatem napisano komentarze i kodyfikacje dotyczące Talmudu. Te kodyfikacje zostały ujęte w systematyczne zbiory prawa, i od tego czasu mamy takie dzieła jak: *Torim*, *Riff*, *Szulchan Aruch*, *Kitzur Szulchan Aruch*, *Miszne Tora*, itd.

Rambam¹⁰ był głównym rabinem w tym czasie; jego poprzednikiem był Raszi¹¹ we Francji. Oni systematycznie odchodzili coraz dalej od Słowa Bożego i zaczęli rozwijać judaizm według takich samych zasad jak rzymski katolicyzm.

Około 1000 roku nastąpiło odrodzenie arystotelizmu w muzułmańskim świecie. Tomasz z Akwinu całkowicie przedefiniował rzymski katolicyzm wg arystotelesowskiej terminologii w swojej pracy *Summa Theologiae*, w której powiedział, że zdanie „kościół” jest ważniejsze od zdania Biblii, podobnie zresztą, jak rabini zadeklarowali, że opinia rabina jest ważniejsza niż ta wszystkich proroków. Reakcją przeciwko Tomaszowi z Akwinu – który był wielkim heretykiem – byli ludzie tacy jak reformatorzy, którzy wywodzili się z humanistów.

Jednak to, co Tomasz z Akwinu uczynił dla rzymskiego katolicyzmu, Rambam zrobił dla judaizmu. Napisał on książkę pod tytułem „Przewodnik dla błądzących”, a następnie coś, co się nazywa *Miszne Tora*, w której „zarystotelesował” judaizm, poprzez całkowicie hellenistyczne idee, które to były tak obce wszystkiemu, w co pierwotnie wierzyli Żydzi.

¹⁰ Rambam – znany również jako Mojżesz Majmonides lub Mosze ben Majmon [przyp. tłum.]

¹¹ Raszi – znany również jako Szlomo ben Icchak lub Szlomo Icchaki [przyp. tłum.]

Oto i inni (niektórzy) pisarze talmudyczni: rabbi Saadja ben Josef Gaon („Geniusz”), rabbi Ramban¹², rabbi David Kimchi¹³, rabbi Aben Ezra¹⁴, rabbi Levi ben Gerszon¹⁵, itd.

W tym momencie na scenę wkroczyła *Kabbalah*. Kabała, to mistyczny nurt judaizmu, którego głównym dziełem jest *Zohar*. Rozwinął się on szczególnie w Polsce.

Do tego dodano inne święte księgi, takie jak: *Pirke, Rabbati, Jalkut* i różne halachiczne, XIII-wieczne pisma. Następnie był *Yohar* o Mojżeszu, której trzymają się dzisiaj chasydzi, ponieważ używa ona gnostycyzmu i spirytyzmu, które to są ich sposobem na praktykowanie judaizmu.

W każdym razie, co Bóg mówi o tym wszystkim?

„I rzekł Pan: Ponieważ ten lud zbliża się do mnie swoimi ustami i czci mnie swoimi wargami, a jego serce jest daleko ode mnie, tak że ich bojaźń przede mną jest wyuczonym przepisem ludzkim” – *Księga Izajasza 29:13*

Chronologia przyjścia Mesjasza

Wszyscy prorocy prorokowali tylko o Mesjaszu; cały Stary Testament jest przecież o Mesjaszu, zgodnie z Talmudem w *Sanhedryn 99a,d*.

„Świat został stworzony jedynie dla Mesjasza” – *Sanhedryn 98b*.

W Ewangelii św. Jana, w 1 rozdziale, jest napisane, że świat został stworzony przez Jezusa i dla Jezusa. Rabbi Josef powiedział w *Sanhedryn 96-99*:

„Że Mesjasz przyjdzie, gdy ta brama (Rzym) upadnie i zostanie ponownie odbudowana, a ziemia Izraela zostanie najechana przez wrogów”.

A zgodnie z dziełem *Pirke De-Rabbi Eliezer*, rozdział 11:

„Kamień, który oderwie się bez udziału rąk ludzkich (Księga Daniela 2:44-45) to Mesjasz”.

Pewien słynny rabin, który nazywał się Leopold Cohn [nazywany czasami również Leopold Cohen], niezwykle zmarł w 9 rozdziałem Księgi Daniela, wg którego Mesjasz miał przyjść i umrzeć przed zniszczeniem Drugiej Świątyni. Chciał się dowiedzieć, co to znaczyło; zatem przeczytał w Talmudzie, że świat będzie trwał przez 6000 lat, *tysiąc lat w oczach twoich jest jak dzień wczorajszy, który przeminął*, co łączono, wg rabiego Katina, z Psalmem 90:4. Z tego wnioskuje, że świat będzie przez 2000 lat w stanie chaosu, przez 2000 lat pod Prawem Mojżesza i przez 2000 pod panowaniem Mesjasza, podczas, gdy Szabat – Tysiącletnie Królestwo – będzie tysiącletnim pokojem. Później nastąpi wojna Goga i Magoga, i Mesjasz odnowi świat po 7000 lat, zgodnie z *Sanhedryn 96b i 99a* oraz *Jalkut* tom II, paragraf 129d.

To jest dokładnie to, czego naucza Księga Objawienia św. Jana. Mesjasz przyjdzie, aby zniszczyć narody i aby panować na ziemi przez tysiąc lat w pokoju, wtedy, gdy ludzie będą zachowywać się w następujący sposób: ci, którzy boją się grzechu, będą budzić wstręt, prawda zaniknie, dzieci będą się buntować przeciwko swoim rodzicom, będzie obfitować ogólne bezprawie, powszechnie będzie przeważał saduceizm (saduceusze zaprzeczali zmartwychwstaniu, dokładnie tak, jak anglikański biskup z Durham) – innymi słowy, gdy ludzie, którzy twierdzą, że są wierzącymi w Boga, zaprzeczają zmartwychwstaniu na poziomie podstawowym; gdy oto anglikański arcybiskup Yorku, David Jenkins, zaprzeczył zmartwychwstaniu Jezusa, dwie trzecie biskupów anglikańskich broniło go; ale starożytni rabini na długo przed Davidem Jenkinsem, powiedzieli, że saduceizm będzie poglądem powszechnie przeważającym. Studiowanie Bożego Prawa osłabnie, będzie ogólny wzrost powszechnego ubóstwa i rozpacz, zwiększy się apostazja i wzrośnie lekceważenie dla Pisma Świętego. To pochodzi z *Sanhedryn 96b, 99a* lub, jeżeli tylko chcecie, przeczytajcie sobie list apostoła Pawła do Tymoteusza.

¹² Ramban – znany również jako Mojżesz Nachmanides lub Mosze ben Nachman [przyp. tłum.]

¹³ David Kimchi – znany również jako David Kimhi, Qimhi lub RaDaK [przyp. tłum.]

¹⁴ Aben Ezra – znany również jako Abraham ben Meir ibn Ezra lub Abenezra [przyp. tłum.]

¹⁵ Levi ben Gerszon – znany również jako Gersonides lub RaLbaG [przyp. tłum.]

Rabbi Cohn miał nie lada problem, gdy sięgnął do Talmudu i zobaczył to. Zdał sobie sprawę z tego, że Mesjasz musiał przyjść około roku 32 lub 33 n.e. Talmud dotyka dwóch kwestii: jedna została stwierdzona powyżej, a drugą było to, że na każdym, kto czyta 9 rozdział Księgi Daniela ciąży klątwa. Zapytał swoich nauczycieli dlaczego; zajrzał do Talmudu i znalazł, że powodem przekleństwa była przepowiednia w Księdze Daniela, rozdział 9, dotycząca przyjścia Mesjasza. Nie mógł uwierzyć w to, że Bóg umieścił coś w Swoim Słowie i nie chce, aby ludzie zrozumieli, co to oznacza; dlatego rabbi Leopold Cohn stał się baptystycznym pastorem.

Wspominam o tym mimochodem, chociaż jest to temat, który można dogłębniej zbadać; w Talmudzie odnotowano, że słowo *dor*, po hebrajsku oznaczające *pokolenia*, jest zapisane poprawnie przed upadkiem Adama w Genesis 2:4 (I Księga Mojżeszowa), ale potem brakuje hebrajskiej litery *waw* – która oznacza również „6”, gdyż w hebrajskim litery również oznaczają liczby – ponieważ Adam stracił sześć rzeczy. Litera *waw* została następnie zastąpiona w Księdze Rut 4:18, ponieważ Rut była prababką króla Dawida, którego potomek miał być Mesjaszem. Mesjasz miał przywrócić te sześć rzeczy utraconych przez Adama. *Bereszit Rabba* 12, paragraf 24b, edycja warszawska.

Po dziś dzień, rabini czytają Księgę Rut w Zielone Świątki, narodziny Kościoła. Księga Rut to historia Żyda, który bierze sobie oblubienicę z pogan i z ich związku zaczyna się ród Dawida, z którego ostatecznie ma pochodzić Mesjasz. Czy widzicie to, co oni wiedzieli? Wiedzieli, że w jakiś sposób Mesjasz, poprzez pogańską kobietę, przywróci to, co Adam utracił.

Korekta, którą starają się poczynić

Żydzi dołożą wszelkiego rodzaju starań, aby powiedzieć wam, że Księga Zachariasza 12:10-12 niekoniecznie odnosi się do Mesjasza. W Księdze Zachariasza 12:10b jest napisane:

„Wtedy spojrzą na mnie, na tego, którego przebodli, i będą go optakiwać, jak optakuje się jedynaka, i będą gorzko biadać nad nim, jak gorzko biadają nad pierworodnym”.

Będą starali się zaprzeczyć, że to musi oznaczać, że spojrzą na Mesjasza, którego przebodli. Jednak w *Sukka* 52a jest powiedziane bezpośrednio:

„Spojrzą na Mnie – Mesjasza – którego przebodli”.

Talmud raczej potwierdza niż zaprzecza, że jest tu mowa o Mesjaszu, którego przebodli.

Mesjasz przyjdzie na obłokach z nieba, według Księgi Daniela 7:13, ale pokorny, jadąc na osiołku zgodnie z Księgą Zachariasza 9:9. Jeden talmudysta proponuje:

„Że jeżeli Izrael zasługuje na to, to Mesjasz przyjdzie na obłokach, zaś jeżeli nie będzie godzien, to przyjdzie On biedny i jadąc na osiołku” – *Sanhedryn* 96b–99a.

W związku z tym, jest to sposób w jaki rabini obejdą ten temat, twierdząc, że Mesjasz zaiste przyszedł w dniach Jezusa, ale Izrael nie był Jego godny, więc nie ujawnił się. A zatem staje się to wielkim słowem-wytrychem, dzięki któremu są w stanie wszystko usprawiedliwić.

W Deuteronomium rozdział 18 (V Księga Mojżeszowa), Pismo mówi, że jeśli coś prorokujesz w imieniu Pana, a to się nie stanie, to jesteś fałszywym prorokiem. Pokazałem to pewnego razu Świadkom Jehowy, tuż przed pokazaniem im fałszywych prorocstw zawartych w ich własnej literaturze. Podobnie jest z ludźmi ze służby Vineyard i fałszywymi prorocstwami Johna Wimbera, nie można się ich wyprzeć (tych fałszywych prorocstw), więc uświadomili sobie, że nie poradzą sobie z tym. Rabbi Menachem Mendel Schneerson – ostatni rebe z dynastii Lubawicz – powiedział, że Mesjasz miał przyjść na *Rosz haSzana* (wrzesień) w 1991 roku. Dzień po tym terminie, zadzwoniłem do Centrum Chabad w Londynie i poprosiłem o rozmowę z kimś, kto mówi po hebrajsku. Kiedy ten ktoś podniósł słuchawkę, to zapytałem po hebrajsku: „No i co?” Wiedział, co miałem na myśli. Potem udałem się do Stamford Hill z przyjaciółmi z CMJ¹⁶ – mesjańskimi Żydami – przynosząc nasze traktaty. Konfrontowaliśmy tamtejszych Żydów z faktem, że Mosze Rabbenu mówi, że jeżeli ludzie prorokują w imieniu HaSzem, a to się nie spełnia, to są oni fałszywymi prorokami, których należy wyprowadzić i ukamienować; potem zapytaliśmy ich, czy

¹⁶ CMJ – *Church's Ministry Among Jewish People* – międzynarodowa organizacja misyjna działająca wśród Żydów. [przyp. tłum.]

przestrzegają Tory. Celem tego, było pokazanie im, że jeżeli pozostają pod Prawem, to muszą zabrać rabbi Schneersona i ukamienować go, jako fałszywego proroka; ich inną, ale jedyną możliwością jest zaakceptowanie Jezua jako ich Mesjasza, który to wypełnił Prawo. Nie podobało im się to zbytnio.

Kocham Talmud, ponieważ ilustruje on tak wyraźnie stary dowcip: „Jeżeli jest dwóch Żydów, to są trzy opinie”. Zapomnijcie o trzech opiniach – jeżeli masz dwóch Żydów, no to macie trzydzieści trzy opinie!

Według rabbi Hillela, ale nie tego wcześniej wspomnianego przeze mnie, tylko jeszcze innego:

„Izrael nie będzie miał już Mesjasza, ponieważ przyszedł On w czasach króla Hiskiasza” – *Sanhedryn* 96b-99a

W tym samym fragmencie, *Sanhedryn* 96b–99a, jego wnuk, rabbi Josef powiedział:

„Niech Bóg wybaczy mojemu dziadkowi, rabbi Hillelowi”.

Niektórzy talmudyści natomiast sądzą, że Mesjasz przyjdzie przy dwóch różnych okazjach, co odpowiadałoby dwóm sprzecznym opisom jego przybycia – ponownie, *HaMaszjach ben Josef* i *HaMaszjach ben David*. Stwierdzają oni, że te dwie daty podane w Księdze Daniela 12:11-12, nastąpią z odstępami 45. letnimi między przyjściami. (Midrasz do Księgi Rut 2:14, paragraf 43b, edycja warszawska; oraz Zagubiony Talmud do Księgi Daniela 9:24-27). Starożytni talmudziści wiedzieli naprawdę wiele rzeczy.

Całkowite zmiany

Jedna rzecz nieuchronnie zdarzy się, gdy rozmawiacie z Żydami, a mianowicie powiedzą wam, że Księga Zachariasza 12:10-12 nie dotyczy Mesjasza. Odpowiedź jakiej można im udzielić jest następująca, że właśnie *Sukka* 52a mówi przeciw o tym, że właśnie dotyczy. Będą również starali się wam wmówić, że rozdziały Księgi Izajasza 52 i 53 nie są o Mesjaszu. Pokazałem kiedyś te wersety żydowskiej dziewczynie w kibucu w Izraelu, i ona natychmiast odpowiedziała: „To jest o Jezusie”. Nikt nie musiał jej nic mówić, czy wpływać na jej sposób myślenia, ona sama po prostu użyła zdrowego rozsądku. (Nazywała się Sally Brown i mam nadzieję, że została zbawiona). Zresztą, talmudyści wiedzieli, że Izajasz prorokował o wyglądzie Mesjasza we fragmencie z 52:14 Księgi Izajasza:

„Jego – Mesjasza – wygląd był oszpecony bardziej, niż jakiegokolwiek człowieka, a Jego postać bardziej, niż synów człowieczych” – *Sanhedryn* 97b, *Jalkut* tom II, paragraf 53c, a także *Szemat* R, 15-19.

Talmud wielokrotnie cytuje 53 rozdział Księgi Izajasza, jako proroctwo o pojawieniu się Mesjasza na ziemi. Istnieją dwa główne *Targumy*¹⁷ w judaizmie: *Targum Onkelosa* (o którym już wspomniałem wcześniej) i *Targum Jonatana*. Po niewoli babilońskiej większość Żydów znała lepiej język aramejski niż hebrajski, zatem przetłumaczono Pisma na aramejski. Jednak nie były to tylko tłumaczenia, ale również interpretacje. Jest napisane:

„Kto uwierzył wieści naszej, i komu objawiło się ramię Pana? Wyrósł bowiem przed Nim jako latorośl i jako korzeń z suchej ziemi. Nie miał postawy ani majestatu, które by pociągały nasze oczy i nie był to wygląd, który by nam się mógł podobać. Mesjasz był wzgardzony i opuszczony przez ludzi, mąż boleści doświadczony cierpieniem”.

To rozwija się dalej i dalej i dalej, bezpośrednio wskazując na Mesjasza w tych wersetach.

„Każdy z nas na własną drogę zбочzył, a Pan dotknął karą Mesjasza za winę nas wszystkich”.

¹⁷ *Targum* – przekład Biblii hebrajskiej na język aramejski w formie parafrazy, zawierający oprócz samego przekładu tekstu, również jego objaśnienia [przyp. tłum.]

„Chociaż On nie popełnił żadnego występku, ani nie znaleziono żadnego kłamstwa na Jego ustach, Panu upodobało się Jego utrapić, składając na Nim cierpienie, jeśli wyda Siebie jako korban – ofiarę zadośćuczynienia – to ujrzy Swoje potomstwo. On przedłuży Jego dni, a to, co się podoba Panu wykona się przez Jego rękę, za mękę Swojej duszy, ujrzy to i będzie nasycony. Poznaniem Swoim Sprawiedliwy, Mój Sługa, usprawiedliwi wielu i poniesie ich nieprawości”.

I tak dalej.

„On Sam poniósł grzech wielu i wstawił się za przestępcami” – *Sanhedryn* 98b, również Midrasz do Samuela, edycja lemburska, paragraf 45a i *Targum Królestwa Mesjasza*.

Oni bardzo dobrze wiedzieli, że to jest o Mesjaszu; *Targum Jonatana* mówi o tym bardzo wyraźnie.

Oryginalne komentarze rabiniczne

Żydzi często oskarżają chrześcijan o przekręcanie Pism, tak, aby odnosiły się do Jezusa, kiedy w rzeczywistości nie są o Nim; to, co większość rabinów powie w takiej sytuacji, to to, że te wersety mówią o Izraelu oraz o zastępczym cierpieniu Izraela. Istnieje szereg problemów z tym związanych; jednym z nich jest to, że ten sam Izajasz wielokrotnie karci Izraela za jego grzech, podczas, gdy Cierpiącego Sługę opisuje jako Tego, który nie ma grzechu. W związku z tym, ich koncepcja jest po prostu niezgodna z kontekstem. Istnieją cztery Pieśni Sługi w Księdze Izajasza, i czwarta z nich, znajdująca się w rozdziałach 52-53, jest inna od pozostałych. W pewnym sensie rabini mają rację: tak jak Kościół jest Ciałem Chrystusa, tak Jezus jest uosobieniem Izraela. Na przykład, kiedy widzicie wersety, które mówią rzeczy takie jak: „Izrael moja chwała, Izrael mój pierworodny”, w midraszowy sposób nawiązują one do Jezusa. Ale jedynie w bardzo abstrakcyjnym sensie, te wersety są o Izraelu, ich podstawowe znaczenie, zgodnie z literaturą rabiniczną, to wskazywanie na Mesjasza. Jeżeli mówią wam: „To nie jest o Mesjaszu, to poproście ich o wyjaśnienie *Targumu Jonatana* czy Midrasza do Samuela, które to właśnie tak twierdzą.

Żydzi również oskarżają chrześcijan o wynalezienie Nowego Przymierza, które nie istnieje, twierdząc, że jedynym przymierzem jest Tora. Księga Jeremiasza 31:31 mówi, że Bóg zawrze nowe przymierze, ale gdy powiecie im to, to będą starali się wam wmówić, że błędnie zrozumieliście tekst. W tym miejscu możecie wskazać na Midrasz do Psalmu 7, paragraf 5a, edycji warszawskiej:

„Bóg przemówi przez Mesjasza, aby zawrzeć nowe przymierze”.

A Midrasz do Psalmu 2, mówi:

„Ty jesteś moim Synem, oddajcie hołd Synowi, bo On wpadnie w gniew i zginiecie w ten sposób”.

Rabini twierdzą, że Bóg nie ma Syna, ale mają duży problem. Oto powiem wam, jak doprowadzić ortodoksyjnego rabina do tego, aby wyjechał na wcześniejszą emeryturę na Florydę: Psalm 2 jest połączony z Psalmem 110 i z 2 Księgą Samuela 16:1, a następnie powiązany z Cierpiącym Sługą z Księgi Izajasza 53. Te rzeczy można wyczytać w Midraszu do 2 Księgi Samuela 16:1, paragraf 19, edycji lemburskiej, strona 45; także w Midraszu do Psalmu 7, paragraf 5a, edycji warszawskiej; i *Jalkut* tom II, paragraf 90a. (Te publikacje można nabyć w Jesziwie lub żydowskiej bibliotece religijnej).

To rozwija się dalej i następnie, gdy połączy Psalm 110 z 2 Księgą Samuela 16:1 i Księgą Izajasza 53:

„Przeciwko Bogu i Jego Mesjaszowi: „Jeżeli znajdę Syna Króla, to osiągnę Go i ukrzyżuję Go okrutną śmiercią””.

Talmud faktycznie mówi, że Mesjasz zostanie ukrzyżowany; *liclow oto* oznacza dokładnie to, co mówi – *ukrzyżować*. To jest jedna z tych rzeczy, na którą nie mogą odpowiedzieć; to ich naprawdę szokuje.

Po raz kolejny, w Genesis 49:10 (I Księga Mojżeszowa) Jakub przewidział, że berło nie oddali się od Judy, ani laska pasterska spomiędzy jego nóg, aż przyjdzie Szilo; *Talmud Babiloński* twierdzi, że gdy do tego doszło, mędracy powiedzieli:

„Biada nam, bo oto berło zostało odjęte od Judy, a Mesjasz nie przyszedł!”

Rabbi Ruchman dodaje, że członkowie Sanhedrynu posypali swoje głowy popiołem, swoje ciała oblekli w wory i zaptakali, gdy usłyszeli tę wieść. *Talmud Jerozolimski* datuje to zdarzenie na troszkę ponad 40 lat przed zniszczeniem świątyni w 70 roku n.e.; zatem mówią, że około 30 roku n.e. Mesjasz został przeбитy. (*Talmud Jerozolimski, Sanhedryn* tom 24, i *Talmud Babiloński, Sanhedryn* tom 37, rozdział 4)

„Grzechy tych, którzy pozostają w ukryciu z tobą, spowodują, że zostanie nałożone żelazne jarzmo, i postąpią z tobą jak z bydłem. Biorę to na siebie, że żaden Izraelczyk nie zginie; czyż nie jestem z krwi i kości?” – Midrasz do Księgi Jeremiasza 31:8, tak samo jak do Księgi Izajasza 53.

„Wszelkie horyzonty czasowe dotyczące przyjścia Mesjasza zostały przekroczone” – *Sanhedryn* 96–99

Talmud wyraźnie stwierdza, że Mesjasz musiał już przyjść.

W Talmudzie zauważono, że Bóg nadał różnym liczbom znaczenie w Swoim planie; odnotowano, że było dziesięć imion bożków i proroków, dziesięć prób Abrahama, dziesięć pokoleń od Adama do Noego i dziesięć pokoleń od Noego do Abrahama – *Avodah* rozdział 36. Stworzyli oni od tego system datowania. Ten mozaikowy system datowania Izraela został nadany w Leviticus 26:13-16 (III Księga Mojżeszowa), i mesjańsko zastosowano go w Talmudzie. Mojżesz datował odejście Mesjasza na rok 33 n.e. (Midrasz Bereszit Rabba do Genesis, paragraf 24b, edycji warszawskiej).

Ich własny system datowania mówi, że Mesjasz miał ujawnić się w roku 33 n.e.

Talmud potwierdza historyczność Chrystusa

Talmud stwierdza, że zniszczenie świątyni w 70 r. n.e. zostało przewidziane w Księdze Daniela 9:24-27. Kiedy dojdzie do kłótni z rabinami o kwestię tygodni Daniela i co one oznaczają (jest to zbyt obszerny temat, aby go teraz wyjaśnić), to najprostszą rzeczą jest powiedzenie, że 9 rozdział Księgi Daniela, mówi o tym, że Mesjasz miał przyjść i umrzeć przed zniszczeniem Drugiej Świątyni. „Nie, nie miał” – z pewnością odpowiedzą w ten sposób, ale *Jalkut* tom II, paragraf 79d, mówi, że właśnie miał, jak również *Nazir* 32b. Talmud stwierdza, że zniszczenie świątyni w 70 roku n.e. zostało przewidziane w Księdze Daniela 9:24-27, kiedy to przyjście Mesjasza i Jego śmierć zostały przewidziane przed tym zniszczeniem. Mesjasz miał zatem przyjść i zostać zabity przed rokiem 70 zgodnie z Talmudem i rabinami o tym doskonale wiedzieli.

Talmud potwierdza, że kamień oderwany bez udziału rąk w Księdze Daniela 2:44-45, to jest Mesjasz.

„Kamień, aby uderzyć i skała, aby się o nią potknąć i sidła i pułapka dla Jerozolimy”.

W Księdze Izajasza 8:14 Bóg również przewidział, że przywódcy Izraela odrzucą Mesjasza.

„I stałeś się zbawieniem [heb. Jeszu'a] moim. Kamień, który odrzucili budowniczości, stał się kamieniem węgielnym” – *Psalm 118:21-22*

Psalm ten nazwany jest *Hallel Rabbah*, i śpiewano go Jezusowi podczas tzw. Niedzieli Palmowej.

Majmonides – Rambam – jeden z największych rabinów, potwierdza, że pojawienie się Jezusy Mesjasza w 30 r. n.e. było największym zgorzeniem Izraela. W „Królach i Wojnach” (*Kings and Wars*) rozdział 11, wydanie nieocenzurowane (rabinami z oczywistych powodów wypuścili ocenzurowaną wersję), mówi:

„Nie było większego zgorzenia niż ten problem z Jezusą (Jezusem) w 30 r. n.e. Przez trzy i pół roku, Szekina – Boża Chwała, Jego obecność – zamieszkała na Górze Oliwnej, czekając, aby zobaczyć czy Izrael będzie pokutował, i wołając do nich: „Szukajcie Pana póki pozwala się znaleźć – wzywajcie Go póki jest blisko”, ale wszystko na próżno. Po trzech i pół roku Szekina wróciła z Góry Oliwnej” – Lamentacje Rabinów.

Istnieje coś takiego jak *Avodah Zarah*; bo jedną rzeczą jest to, gdy chrześcijanie mówią, że wierzą iż Jezus czynił cuda, powstał z martwych i wstąpił z Góry Oliwnej, ale zupełnie inną to, jeśli ludzie, którzy nie tylko nie byli chrześcijanami, ale w rzeczywistości anty chrześcijanami, wierzą w te wszystkie rzeczy?

Możecie przeczytać rzymskich historyków takich jak Swetoniusz i Tacyt, i jest fascynującym czytanie jak Jezus był rozumiany przez pogański Rzym – nawet oni, nie zaprzeczali rzeczom, które czynił. Mówiło się, że to było powszechnie znane w Rzymskim Imperium, że Jezus powstał z martwych. *Avodah Zarah*, aczkolwiek twierdzi, że Jezus czynił cuda jak żaden inny rabbi, że jego uczniowie nie tylko uzdrawiali chorych, ale nawet wskrzeszali z martwych w Jego imieniu, że po tym, jak został ukrzyżowany, powstał z martwych i wstąpił do nieba z Góry Oliwnej. Wszystko to jest rzeczywiście w Talmudzie. Nawet Jego wrogowie uznali prawdę o tym, co czynił. Ten traktat został napisany przez rabinów, którzy starali się zapobiec temu, aby inni Żydzi w Niego uwierzyli, ale musieli zmierzyć się z historycznością Jego cudów, cudami czynionymi przez Jego uczniów i nie tylko z Jego ukrzyżowaniem, ale także z Jego zmartwychwstaniem oraz wniebowstąpieniem – Talmud przyznaje, że On to zrobił!

Po skonfrontowaniu tych rzeczy z ortodoksyjnym rabinem, on nie będzie chciał zajmować się tym zagadnieniem, aczkolwiek, jeżeli będziecie naciskali na niego, to w ostateczności powie wam, że Jezus znał Kabałę – to zostało wymyślone wieki później, ale oni mówią to tak czy inaczej – Jezus znał kabalistyczne, mistyczne tajemnice i miał niewypowiedziane imię HaSzem (Tetragram) pod swoim językiem i pod swoimi stopami i tak dalej, i dlatego czynił te wszystkie cuda. To właśnie będzie tym, co wam powiedzą, jeżeli będziecie naciskać.

Talmud twierdzi, że to jest o Mesjaszu

Rabini spróbują wam wmówić, że Psalm 22 w rzeczywistości wcale nie mówi: *Przebodli ręce i nogi moje*. Cały Psalm 22 został wypełniony w 27 rozdziale Ewangelii św. Mateusza, ale w języku hebrajskim istnieje różnica pomiędzy literą *alef* i oni skracają *waw*, aby uczynić je *jud*; w ten właśnie sposób będą się starali to zmienić, zamiast: „Przebodli ręce i nogi moje” na: „Jestem jak łapa lwa”. To może być uzasadniona prawda, z tym, że ktoś kiedyś musiał coś zmienić, ponieważ Talmud stwierdza, co następuje:

„W czasie tworzenia Mesjasza, Świąty – niech będzie błogostawiony – powie mu szczegółowo, co go spotka zgodnie z: „Są dusze, które zostały umieszczone z tobą z dala od Mojego tronu, i to ich grzechy zegną cię w dół pod żelaznym brzemieniem oraz uczynią cię jak cielę, którego oczy są przestonięte cierpieniem””.

Innymi słowy – według Talmudu – Mesjasz będzie wiedział, zanim się urodzi, że przyjdzie, aby umrzeć za swój lud.

„I podczas siedmioletniego okresu poprzedzającego nadejście Syna Dawida, żelazne belki zostaną przyniesione i włożone na jego kark, aż się ugnie ciało Mesjasza. Tak było z próbą Syna Dawida, który płakał wołając: „Siła moja wyschła jak skorupa” – Midrasz do Psalmu 22:16

W *Jalkut Szimoni* łączą oni „wiele psów mnie otoczyło” (używając midraszowej zasady zwanej *binyan ab m'shna ketubim*) z Księgą Estery, co komentując rabbi Nehemiah powiedział:

„Przebodli moje ręce i stopy”.

Stąd *Pisgah Rabbatai* 36:1,2 stwierdza bezpośrednio, że Psalm 22 jest o Mesjaszu przychodzącym, aby umrzeć. Istnieją techniczne, lingwistyczne objaśnienia dla tego tłumaczenia: „jak lew”, takie, jak korekta tekstowa, podczas czytania nazwana *im crea*. Następnie, w *Jalkut Szimoni* znajdujemy kolejne:

„Wiele psów otoczyło mnie” – łączą to w jakiś sposób z Księgą Estery i królem Achaszwerosem – „ale zgromadzenie złoczyńców otoczyło mnie; *ka a'ri*”.

W języku angielskim: „Przebodli moje ręce i moje nogi” – rabbi Nehemiah cytuje to w ten właśnie sposób, i czytanie tego w ten sposób było akceptowane przez starożytnych rabinów. Dodatkowo *Peszitta Abitai*, mówi wprost, że Psalm 22 mówi o Mesjaszu cierpiącym i umierającym.

Ponownie Izajasz rozdział 52 i 53 z *Targumu Jonatana*:

„Oto Mojemu słudze Mesjaszowi będzie się powodziło, będzie wywyższony, wielki i potężny”.

Stwierdza wielokrotnie i bezpośrednio, że to jest o Mesjaszu.

Daniel 9, *Megilla* 3a z *Targumu Proroków*, został ułożony przez Jonatana ben Uzziela, i jak twierdzi tradycja, pod przewodnictwem Aggeusza, Zachariasza i Malachiasza:

„A głos z nieba się odezwał i powiedział: „Kim jest ten, który ujawnił Moje tajemnice?”, a on dalej starał się odsłonić w Targumie wewnętrzne znaczenie hegiografii (część Pisma obejmująca Księgę Daniela), ale *bat kol*¹⁸ odezwał się z nieba i rzekł: „Dosyć!”. „Dlaczego, dlaczego nie powinniśmy czytać 9 rozdziału Księgi Daniela?”. „Ponieważ data Mesjasza jest w nim przepowiedziana”.

I znowu, *Sukka* 52 odnośnie przebicia Mesjasza:

„Co jest przyczyną żałoby w Księdze Zachariasza 12:12? Zgodnie z tym, który wyjaśnia to, powodem jest zabicie Mesjasza, Syna Józefa, ponieważ jest to zgodne z Pismem: „I spojrzą na Niego, ponieważ Go przebili i będą płakać po Nim, jak się płacze po jednaku”.

Moglibyśmy tak kontynuować bez końca; nie ma ani jednego mesjańskiego proroctwa, którego nie użyłbym podczas świadczenia Żydom i mógłbym dowiedzieć, że dotyczy to Jezusa, a nie jest to jakimś chrześcijańskim wymysłem. Talmud przyznaje na przykład, że Księga Micheasza 5:2 jest o Mesjaszu, który w jakiś sposób musiał pre-egzystować:

„Ale ty, Betlejemie Efrata, najmniejszy z okręgów judzkich, z ciebie mi wyjdzie ten, który będzie władcą Izraela. Początki jego od prawieku, od dni zamierzchłych” [od wieczności – w angielskim tłumaczeniu King James Version oraz polskiej Biblii Gdańskiej i Biblii Jakuba Wujka; przyp. tłum.]

Targum Joanatana do Micheasza 5:1 mówi:

„A ty, Betlejem Efrata, ty, które jesteś zbyt małe, aby być policzone wśród tysięcy domów Judy, z ciebie wyjdę Ja Mesjasz, aby władać nad Izraelem – Ten, którego imię zostało wymienione przed dniami stworzenia”.

W ten sposób, gdy napotyka się sprzeciw, że chrześcijanie wyczytali coś w Księdze Micheasza 5:2, czego tak naprawdę to nie mówi, to można odpowiedzieć, że chrześcijanie nie wyczytali tam nic ponadto, co wyczytali Żydzi na długo przed powstaniem chrześcijaństwa.

Zaś do Genesis 3:1-15 (I Księga Mojżeszowa):

„I stanie się, że gdy synowie kobiety pilnie studiują Torę i przestrzegają jej nakazów skierują się ku temu, aby uderzyć cię w głowę i zabić cię”.

Od samego początku wierzyli, że Mesjasz ma być zabity. Komentarze do Genesis 23:5 z Midrasz Rabba pokazują, że rabbi Tanhuma powiedział:

„W imieniu rabbiego Szmuela Kozita, ona zasugerowała, że nasienie będzie pochodziło z innego źródła – Mesjasza”.

Midrasz ten dotyczy nazewnictwa przez Ewę Seta, co jest powiązane z koncepcją Mesjasza zranionego na pięcie i potem raniącego głowę węża.

¹⁸ *Bat kol* – niebiański lub boski głos, który głosi wolę Bożą lub Jego orzeczenia. [przyp. tłum.]

Starożytni rabini zrozumieli to, co chrześcijanie rozumieją

Możecie poczynić z tymi wszystkimi informacjami tylko jedną rzecz: to znaczy podważyć ich argumenty, że to są pogańskie wymysły od pogańskich chrześcijan przekręcających żydowskie pisma. Można bardzo wyraźnie pokazać, że te rzeczy były rozumiane przez starożytnych rabinów w taki sam sposób, jak są rozumiane przez chrześcijan. Ale jest coś takiego, co po angielsku nazywa się *eclentics*, czy przekonania. *Nikt nie przychodzi, jeżeli Ojciec go nie przyciągnie*. Jeżeli przyprowadzisz Świadków Jehowy pod moje drzwi, mogę obalić każdy ich argument, ale to jeszcze nie znaczy, że zostaną zbawieni. To samo można powiedzieć o mormonach czy ponownie o rabinach.

Te rzeczy są bardzo ważne. Paweł powiedział, że powinniśmy być: „W pogotowiu w porę i nie w porę, aby obalić każdą tezę”. I na pewno nie zaprzeczam ważności tego rodzaju nauczania, ale bez modlitwy i bez uświęconego życia, to będzie prowokować jedynie Żydów do zazdrości, to jest bezcelowe.

Mamy długą drogę do przebycia, ale Bóg coś czyni. Zobaczymy pracę Boga pośród Żydów w dniach ostatecznych w taki sam sposób, w jaki działał w czasach wczesnego Kościoła, gdzie nie tylko tysiące, ale dziesiątki tysięcy były zbawiane. Zobaczymy całe synagogi, w których następuje rozłam w kwestii Jezuy jako Mesjasza. Ale wiecie co? Zobaczymy także całe kościoły, które dzielić będzie ta sama sprawa.

+ † +

Moriel Ministries
God is my Teacher

